

Hoofdstuk 1

BREDE BRUGGEN BOUWEN TUSSEN KLASSEN

1.1 Inleiding

Het Nederlandse middelbare onderwijssysteem bestaat voor het grootste deel uit aparte klassen en niveaus, maar naast de niveaus bestaan er ook andere onderwijsvormen. Vormen zoals brede brugklassen, middenschool, en dakpan-onderwijs. Binnen deze vormen vervallen de losgemaakte klassen en niveaus op verschillende manieren en in verschillende maten. In dit visiestuk kijken wij naar brede brugklassen.

In het Nederlandse onderwijs bestaat er kansenongelijkheid. Dit betekent dat niet elke leerling evenveel mogelijkheden heeft om te leren. Deze vorm van ongelijk is terug te vinden in veel onderwerpen binnen het onderwijs. In hoofdstuk 1 kijken we naar de situatie hoe hij nu is en worden de volgende thema's besproken: Uitleg onderwijssysteem Nederland; Niveaus; De situatie thuis; Leraren; Geldzaken; Schaduwonderwijs; Grootte van klassen. Deze kansenongelijkheid is onderdeel van een systeem van ingewikkelde problemen in het Nederlandse onderwijs. Om de problemen op te lossen is er veel tijd, aandacht, geld, en energie nodig. Met dit visiestuk wil DWARS laten zien dat brede brugklassen kunnen helpen om de kansenongelijkheid in het onderwijs kleiner te maken.

Mensen zijn ook ingewikkelde dieren en hebben voordeel bij een vorm van onderwijs die bij hen past. Soms kan dit het beste in vaste niveaus, maar vaker kan iemand niet aan het einde van de basisschool al in één niveau geplaatst worden. Het uitstellen van een keuze tussen niveaus kan er voor zorgen dat: leerlingen meer tijd hebben om zichzelf te ontwikkelen; het veranderen van niveaus makkelijker wordt; het makkelijker en natuurlijker wordt om ervaringen op te doen met verschillende mensen; dat een niveau niet als slechter of beter dan een ander niveau wordt gezien en een niveau iets is dat bij een leerling past; (on-)bewuste vooroordelen minder invloed hebben op het advies en de keuze van niveau van een leerling.

De hoeveelheid scholen die andere vormen van scholing hebben is achteruit aan het gaan, en dat gaat het al meerdere jaren.¹ In een kamerbrief (de manier hoe een minister de Tweede kamer informatie stuurt) van Arie Slob wordt duidelijk gemaakt dat het hebben van de keuze voor een school waar je meerdere niveaus kan volgen belangrijk is. Ook scholen die brede brugklassen en dakpan-onderwijs hebben worden als waardevol gezien.² Een keuze voor deze manier van onderwijs kan steeds minder gemaakt worden. Het is niet meteen duidelijk wat iemand kan en wat iemand wil. Daarbinnen is groei en verandering mogelijk. Het onderwijs moet hiervoor geschikt zijn.

Het moet makkelijker zijn voor leerlingen om te zeggen en laten zien dat een ander niveau of een andere vorm van onderwijs beter bij hen past. Om kansenongelijkheid te voorkomen kunnen brede brugklassen een goede basis zijn.

¹ https://duo.nl/open_onderwijsdata/images/brief-aan-scholen-brugklassen.pdf

²

<https://public.tableau.com/profile/dienst.uitvoering.onderwijs.duo#!/vizhome/Bruglasaanbod20192020/Story1>

1.2 Uitleg onderwijssysteem Nederland

Kinderen zijn van 5 tot 16 jaar verplicht om naar school te gaan in Nederland. Jongeren die nog geen startkwalificatie (dit is een diploma havo, vwo, mbo niveau 2, of hoger) hebben op hun 16e moeten tot hun 18e naar school. ³

Naar school gaan begint met 8 jaar basisonderwijs, ook wel primair onderwijs genoemd (PO). In het laatste jaar van de basisschool, groep 8, wordt het niveau van de leerlingen getest. Dit gebeurt door één van de vijf eindtoetsen, waarvan de bekendste de Cito-toets (de Centrale Eindtoets) is. De andere vier zijn de IEP Eindtoets, Route 8, AMN Eindtoets en DIA-eindtoets. De eindtoets, gecombineerd met het advies van de leraar (ook wel het schooladvies genoemd), bepaald op welk niveau de leerling gaat beginnen in het middelbare onderwijs, ook wel voortgezet onderwijs genoemd (VO). Hierbij is sinds 2015 het schooladvies de belangrijkste. ⁴

Na het basisonderwijs volgt de leerling één van de volgende schoolsoorten (middelbare school):

- Praktijkonderwijs; Belangrijk hier is werken, wonen, burgerschap (alles wat je moet weten om een goede burger te zijn) en vrije tijd. Deze leerweg duurt 6 jaar.
- vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs); Deze studierichting duurt 4 jaar. De eerste twee jaar zijn onderbouw en de laatste twee jaar zijn bovenbouw.

In het vmbo zijn er vier studierichtingen:

- Basisberoepsgerichte leerweg
- Kaderberoepsgerichte leerweg
- Gemengde leerweg
- Theoretische leerweg (Dit is de oude mavo)

Bij de eerste drie studierichtingen kiezen de leerlingen na twee jaar uit een profiel, waarbij zij keuze hebben uit 10 profielen. Bij een profiel kiest een leerling bepaalde vakken waarin de leerling bijzondere kennis leert. Dit wordt ook wel specialisatie genoemd. De leerling wordt dus goed in bepaalde vakken.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/leerplicht-en-kwalificatieplicht>

⁴ <https://www.onderwijsconsument.nl/kansenongelijkheid-door-onderadvisering-gewichtenleerlingen/>

In de theoretische leerweg kiest de leerling ook aan het begin van de bovenbouw voor één van de volgende profielen:

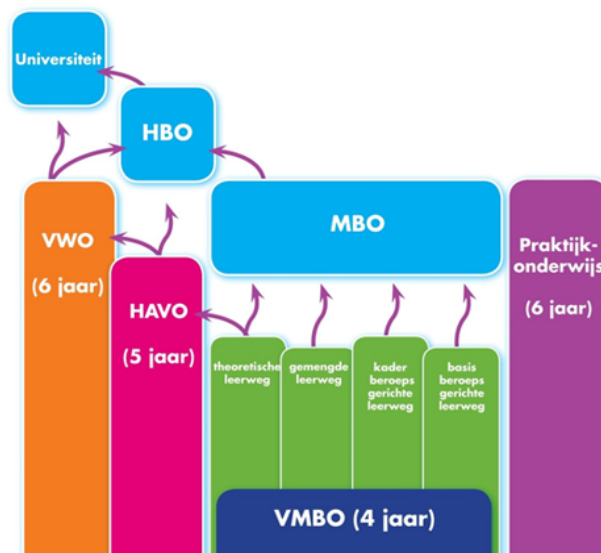
- Techniek
 - Zorg & Welzijn
 - Economie
 - Landbouw (groen)
-
- havo (hoger algemeen voortgezet onderwijs); Deze studierichting duurt 6 jaar. De eerste drie jaar zijn onderbouw en de laatste twee jaar zijn bovenbouw.
 - vwo (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs). Deze studierichting duurt 6 jaar. De eerste drie jaar zijn onderbouw en de laatste drie jaar zijn bovenbouw.

Bij zowel havo als vwo kiest de leerling na drie jaar een profiel, waarmee de leerling zich specialiseert in een bepaalde richting. De profielen zijn als volgt:

- Cultuur en maatschappij
- Economie en maatschappij
- Natuur en gezondheid
- Natuur en techniek

Belangrijk om nog te melden is het speciaal onderwijs. Deze scholen zijn bedoeld voor kinderen die vanwege een bepaalde reden niet kunnen deelnemen aan het reguliere (standaard) onderwijs. Denk hierbij aan leerlingen met lichamelijke of geestelijke uitdagingen. Na de middelbare school kunnen leerlingen onderwijs volgen in het vervolgonderwijs. Hieronder wordt het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), hoger beroepsonderwijs (hbo) en wetenschappelijk onderwijs (wo) bedoeld. Het hbo wordt ook wel de hogeschool genoemd en het wo wordt vaak de universiteit genoemd. Het vmbo sluit aan op het mbo, de havo op het hbo en het vwo op het wo. Dit betekent dat de middelbare school leerlingen voorbereidt op het vervolgonderwijs waar ze verwachten naartoe te gaan. Leerlingen zijn niet verplicht om dit advies op te volgen, denk aan iemand die de havo heeft afgerond, maar mbo wil doen.

In dit visiestuk wordt gebruik gemaakt van de begrippen 'praktisch opgeleid' en 'theoretisch opgeleid'. Hiermee stappen we af van de bestaande rangorde van onderwijs en wordt het onderwijs opnieuw ingedeeld. Met praktisch onderwijs worden opleidingen bedoeld waar je meer leert over met handen werken en problemen die je voor je ziet in de echte wereld gelijk aanpakken. Voorbeelden hiervan zijn loodgieter en timmerman, maar ook receptionist. Met theoretisch onderwijs worden opleidingen bedoeld die meer gaan over het begrijpen en oplossen van de achterliggende problemen. Hbo en wo vallen hieronder en voorbeelden van beroepen zijn advocaat, wetenschapper en vliegtuigontwerper.

Figuur 1: Onderwijssysteem Nederland

https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/sec_buitenland_nederland.php

1.3 Niveaus

In 1.2 is in het kort het onderwijssysteem in Nederland duidelijk gemaakt en zijn de verschillende niveaus op de middelbare school uitgelegd. Met de niveaus wordt dus de onderwijssoorten bedoeld: praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo. In 1.3.1 wordt er verteld wat de invloed van het advies van de basisschool is op kansenongelijkheid. In 1.3.2 wordt er geschreven over de drempel om te veranderen van niveau op de middelbare school.

1.3.1 Advies van de basisschool

Er is een verschil in de manier waarop het basisschooladvies wordt gegeven aan leerlingen met praktisch opgeleide en leerlingen met theoretisch opgeleide ouders. Leerlingen met praktisch opgeleide ouders krijgen vaker een basisschooladvies dat praktischer is dan de uitslag van de eindtoets. Leerlingen met theoretisch opgeleide ouders krijgen juist weer vaker een advies dat theoretischer is dan de uitslag van de eindtoets. Dit betekent dat als je bijvoorbeeld 540 scoort voor je Cito-toets, het uitmaakt wat de opleiding van je ouders is of je een havo- of vwo- advies krijgt. Uit het PISA onderzoek blijkt dat de prestaties van de leerlingen met praktisch opgeleide ouders en/of leerlingen van ouders met een migratieachtergrond (een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren) in de periode van 2003 tot 2018 sneller achteruit ging.⁵

Leerlingen met praktisch opgeleide ouders beginnen vaker op een praktische opleiding in het middelbaar onderwijs dan leerlingen met theoretisch opgeleide ouders. Ook veranderen deze eerstgenoemde leerlingen later in hun opleiding vaker van niveau en kiezen er dan voor om een praktische opleiding te volgen. Ook is er een verschil tussen basisscholen in het geven van schooladviezen aan leerlingen. Op veel basisscholen wordt het advies nooit opnieuw bekeken.⁶ Zelfs niet wanneer de uitslag van de eindtoets niet hetzelfde is als het gegeven advies. Op andere basisscholen wordt het advies vaker opnieuw bekeken. Wat hier de reden van is, is voor nu onduidelijk.

⁵ <https://www.aob.nl/nieuws/nederlandse-pisa-scores-zakken-weg/>

⁶

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/overgang/documenten/publicaties/2017/07/25/factsheet-ka-nseongelijkheid-overgang-po-vo>

Het CBS zegt ook dat bijna de helft van de resultaten van leerlingen komt door hun situatie thuis.⁷ Denk hierbij aan de opleiding die de ouders hebben gevolgd, of het gezin rijk of arm is, en of zij een migratieachtergrond hebben. Hierover meer in 1.4. Leraren onderschatten sinds 2014/2015 steeds vaker of leerlingen op hun plek zijn op een theoretische opleiding als zij ouders hebben met een praktische opleiding. In dat jaar is het schooladvies het belangrijkste geworden boven de uitslag van toetsen zoals de Cito toets.⁸

1.3.2 Veranderen van niveau

De onderwijsraad (een organisatie die de regering adviseert) vindt dat in brugklassen en op scholengemeenschappen (samenwerkingen tussen meerdere scholen) leerlingen van verschillende niveaus moeten zitten.⁹ Anders komen ze alleen met mensen uit hun eigen sociale omgeving in contact. Laatbloeiërs (kinderen die later dan hun leeftijdsgenoten zich ontwikkelen) krijgen minder kansen om zich te bewijzen en zo naar een ander niveau over te stappen. Andere vormen van onderwijs maken het makkelijker om van niveau te veranderen. Brede brugklassen is hier een voorbeeld van.¹⁰

In het rapport van PISA uit 2018 wordt geconcludeerd dat het opleidingsniveau van ouders (nog altijd) sterk samenhangt met de prestaties van hun kinderen.¹¹ Dit betekent dat het veel invloed heeft op de prestaties van hun kind. Hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders, hoe hoger de gemiddelde PISA-score voor leesvaardigheid, wiskunde en natuurwetenschappen. Deze resultaten lijken aan te sluiten bij de meldingen van de Inspectie van het Onderwijs over de kansenongelijkheid in het Nederlands onderwijs.¹²

7

<https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2014/39/hoeveel-ouderlijk-gezag-klinkt-door-in-het-gepiep-van-de-jongen->

⁸ <https://www.onderwijsconsument.nl/kansenongelijkheid-door-onder advisering-gewichtenleerlingen/>

⁹ <https://www.trouw.nl/nieuws/onderwijsraad-segregatie-op-scholen-neemt-toe~bdaf379a/>

10

<https://www.nu.nl/binnenland/5629895/onderwijsraad-wil-leerlingen-van-alle-niveaus-samen-school-zitten.html>

11

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/12/03/resultaten-pisa-2018-in-vogelvlucht/resultaten-pisa-2018-in-vogelvlucht.pdf>

12

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/staat-van-het-onderwijs/documenten/rapporten/2019/04/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2019>

De eisen voor een overstap naar een ander niveau verschillen per school en zijn dus afhankelijk van wat de school en de leraar vinden.¹³ *"Als een te grote groep een volgend diploma niet haalt, krijg je problemen met de inspectie."* Scholen wijzen vaak naar de rol van de Onderwijsinspectie (de organisatie die scholen controleert). Die zou scholen afrekenen op hoeveel mensen het examen halen en hoeveel mensen blijven zitten. Ook ouders beoordelen scholen op basis van die cijfers. Scholen durven daardoor minder snel leerlingen een kans te geven een ander niveau te doen.

De VO-raad (de belangenorganisatie van middelbare scholen) wil ook een andere kant van het verhaal benoemen. Zij zegt dat scholen ook leerlingen moeten behoeden voor een 'te ambitieuze' keuze, oftewel dat leerlingen zichzelf te hoge doelen stellen. Dit is om de leerlingen tegen zichzelf te beschermen. In Nederland worden kinderen bijzonder vroeg over niveaus verdeeld. DWARS vindt dit verkeerd. Het basisschooladvies bepaalt voor een groot deel welke opleiding(en) een kind later in zijn leven gaat doen.

De drempel van overstappen van niveau wordt veroorzaakt door: één, de onderwijsinspectie die wil dat zo veel mogelijk kinderen slagen; twee, ouders die zich laten beïnvloeden door cijfers van scholen; drie, de school zou de leerling van een 'foute' keuze behoeden. Deze drempels zijn zeer gericht op prestatie. Leerlingen moeten een langere tijd krijgen voordat ze verdeeld worden over verschillende niveaus. Voor alle leerlingen (in het bijzonder laatbloeiers) is dit een goed idee, zodat leerlingen erachter komen wat ze willen. Daarnaast moet de onderwijsinspectie ook meer letten op andere dingen dan alleen hoeveel leerlingen er slagen. Dat ergens veel leerlingen slagen betekent niet automatisch dat een school goed is.

1.4 De situatie thuis

Zoals eerder genoemd is een van de redenen dat kansenongelijkheid voorkomt in Nederland de situatie die de kinderen thuis hebben. Denk hierbij aan dat kinderen met rijkere ouders misschien minder vaak moeten helpen in het huishouden. Ook zullen kinderen zonder rijke ouders vaker een bijbaantje nodig hebben en daardoor minder aandacht voor school hebben. Uit een onderzoek van de universiteit van Utrecht blijkt dat leerlingen met minder rijke ouders inderdaad gemiddeld lagere cijfers hebben.¹⁴ Dit verband is echter niet erg sterk, wat inhoudt dat de hoeveelheid geld die ouders hebben maar een beetje invloed heeft op de cijfers van hun kinderen. Hierbij heeft het onderzoek wel alleen gekeken naar havo- en vwo-leerlingen. Aangezien leerlingen met ouders die minder geld hebben vaker praktische opleiding volgen, is de verwachting dat dit verband sterker zal zijn (dus meer invloed zal hebben) als er naar alle leerlingen wordt gekeken. Verder geeft het onderzoek ook aan dat nivellering in Nederland, oftewel het verschil tussen topsalarissen en minimumloon verkleinen, dit verband minder sterk heeft gemaakt. Als mensen gelijk zijn in hun inkomen, dan zijn hun kinderen ook gelijk in hun schoolresultaten. De groeiende ongelijkheid in inkomen is dan ook een slecht teken voor de kansen en resultaten op school van leerlingen uit arme gezinnen.

Een Belgisch onderzoek heeft ook gekeken naar de effecten van scheidingen op schoolresultaten.¹⁵ Dit onderzoek laat zien dat ouders in scheiding zorgen voor slechtere schoolresultaten bij hun kinderen. Het is dan ook goed voor te stellen dat je niet de aandacht bij school kan houden als deze dingen thuis aan de hand zijn. Daarbij zijn de ouders dan ook druk en kunnen ze niet helpen met het huiswerk van hun kinderen. Het interessante dat dit onderzoek laat zien is dat het sterke negatieve effect van de scheiding sterker wordt naarmate de economische situatie in een gezin slechter is. Dit betekent dat als jouw ouders niet veel geld verdienen, een kind meer last heeft van de scheiding dan kinderen waarvan hun ouders meer verdienen.

Naar die eerder genoemde aandacht van ouders is ook in het bijzonder nog onderzoek gedaan.¹⁶ Dit onderzoek geeft aan dat als ouders betrokken zijn bij de school, hun kinderen het beter doen op school. Echter, valt het op dat niet elke school evenveel de

¹⁴ <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/207391>

¹⁵

[https://www.relatiesennieuwegezinnen.be/Jaargangen/2013%20-%20Vol3/ReNG%20Vol3Nr12%20-%20Havermans%20etal%20\(2013\)%20Invloed%20van%20echtscheiding%20op%20schoolloopbanen.pdf](https://www.relatiesennieuwegezinnen.be/Jaargangen/2013%20-%20Vol3/ReNG%20Vol3Nr12%20-%20Havermans%20etal%20(2013)%20Invloed%20van%20echtscheiding%20op%20schoolloopbanen.pdf)

¹⁶ <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/211448/rapport-r1709.pdf>

ouders van hun leerlingen betreft bij de school. We zien dat scholen waar vooral witte kinderen zitten van theoretisch opgeleide ouders hier meer moeite voor doen dan andere scholen. Vaak weten scholen niet zo goed wat ze aanmoeten met diverse culturele achtergronden, dus betrekken ze deze mensen er niet bij. Hetzelfde onderzoek geeft ook aan dat als ouders en scholen samenwerken dit niet alleen voor de leerlingen goed is, maar ook voor de leraren en ouders. Je ziet namelijk dat leraren hierdoor andere culturen beter leren begrijpen, waardoor ze beter problemen kunnen oplossen. Ook ontmoeten de ouders dan meer mensen met verschillende achtergronden, waar de hele samenleving beter van wordt.

1.5 Leraren

1.5.1 lerarentekort

In het Nederlandse onderwijs is er een tekort aan leraren.¹⁷ Veel studenten aan de pabo, de studie om basisschoolleraar te worden, stoppen voor de studie is afgemaakt. Ook stoppen veel leraren met werken omdat de werkdruk te hoog is en er niet genoeg wordt verdiend om de werkdruk vol te houden (zie 1.5.2.). De motivatie om een lerarenopleiding te volgen is laag. Het tekort is erg genoeg dat er mensen voor de klas staan die niet hun pabo-diploma hebben. In bepaalde gevallen mag een leraar zelfs voor de klas staan voordat er aan de pabo is begonnen. We zien deze problemen ook bij het voortgezet onderwijs.

Het tekort aan leraren is vooral te zien in de grote steden: Amsterdam; Rotterdam; Den Haag; Utrecht; Almere.¹⁸ In 2020 wilde de Rijksoverheid het tekort aan leraren kleiner maken door geld in de lerarenopleiding te steken. De bedoeling is dat dit in de lerarenopleiding hulp biedt aan zij-instromers (iemand die vanuit een ander beroep leraar wilt worden). Ook komt er meer geld naar het onderwijs om de lonen van leraren te verhogen en de drukte op het werk te verlagen. Meer geld sturen naar het onderwijs is erg belangrijk, maar de nood blijft hoog en er moeten meer acties ondernomen worden.¹⁹

Een tekort aan leraren zorgt er voor dat kansenongelijkheid in het onderwijs blijft bestaan.²⁰ Daarbij maakt het bestaande problemen ook nog erger dan dat ze al zijn. Het tekort aan leraren is het ergst voor scholen waar veel leerlingen zijn met een migratieachtergrond. De kwaliteit van het onderwijs wordt minder en het is lastiger om goede leraren te vinden en te houden. De kinderen op deze scholen hebben minder opties om buiten school te werken aan school. Ze hebben namelijk minder opties tot schaduwonderwijs (zie 1.7).

¹⁷ <https://www.instituutmentor.nl/publicaties/kan-ik-morgen-al-voor-de-klas-staan/>

¹⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/06/16/kabinet-maakt-afspraken-met-grote-steden-over-aanpak-lerarentekort>

¹⁹

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/12/09/er-komen-meer-leraren-bij-maar-personeelstekort-blijft-groot>

²⁰

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/staat-van-het-onderwijs/trends-in-het-onderwijs/primair-onderwijs/lerarentekort-en-kansenongelijkheid>

Je kunt dus zien dat de kinderen die het al lastig hebben, harder geraakt worden door dit lerarentekort. Net zoals in 1.4 is verteld, zie je dat problemen in het onderwijs er voor zorgen dat de mensen die het lastig hebben het nog lastiger krijgen. De kansenongelijkheid wordt dus groter.

1.5.2 Loon van leraren

De salarissen van leraren worden uitbetaald in verschillende schalen (zie figuur 2). Bij alle schalen krijgt de leraar meer betaald als ze langer in het onderwijs werken. Verder zijn er twee schalen voor basisschoolleraars, L10 en L11. Om betaald te krijgen in schaal L11 moet je niet alleen de pabo hebben gehaald, maar ook een specialisatie hebben gedaan. Ook moet je genoeg werken, minimaal 465 uren per jaar. Op de middelbare school zijn er drie schalen. Het verschil tussen LB en LC hangt af van vier dingen. Ten eerste, moet er les gegeven worden aan heterogene klassen (klassen met leerlingen met verschillende achtergronden). Ten tweede, moet de leraar leerlingen kunnen helpen met ingewikkelde problemen. Ten derde moet de leraar speciale kennis van het vak wat ze geven kunnen toepassen. Als laatste, moet de leraar ook helpen met het maken van het curriculum. Dit houdt in dat ze mee moeten werken aan het leerplan, oftewel hoe het vak wordt gegeven.

Primair onderwijs	Start	Maximum	Aantal jaren tot maximum
Leraar L10	2563 euro	3875 euro	15
Leraar L11	2639 euro	4228 euro	15
Voortgezet onderwijs	Start	Maximum	Aantal jaren tot maximum
Leraar LB	2601 euro	3978 euro	12
Leraar LC	2617 euro	4639 euro	12
Leraar LD	2628 euro	5279 euro	12

Figuur 2: Schaalsalaris van leraren

<https://www.aob.nl/starters/salaris/>

Op middelbare scholen zijn er tweedegraads en eerstegraads bevoegdheden.²¹ Als je een tweedegraads onderwijsbevoegdheid hebt dan mag je les geven in vmbo, onderbouw havo, onderbouw vwo en praktijkonderwijs. Als je een eerstegraads onderwijsbevoegdheid hebt mag je les geven in dezelfde lagen als een tweedegraadse en in bovenbouw havo en vwo. Als eerstegraads leraar heb je toegang tot schaal LD en als tweedegraads heb je dit niet.²² Als beginnende tweedegraads leraar kom je of in schaal LB of LC, maar als eerstegraads begin je altijd in LC. Het probleem hiermee is dat leraren die meer tijd hebben gestoken in hun opleiding, en daarmee dus meer kennis van hun vak hebben, niet worden aangemoedigd om les te geven op praktische opleidingen. Leerlingen op praktische opleidingen kunnen ook veel leren van deze leraren.

Middelbare scholieren kiezen bijna nooit voor de lerarenopleiding.²³ De belangrijkste reden hiervoor is het salaris. Een voorbeeld hiervan is dat leraren op het speciaal onderwijs hetzelfde salaris krijgen als leraren op het primair onderwijs. Het lerarentekort in Nederland kan niet worden opgelost, als er geen actie wordt ondernomen. Meer geld kan ervoor zorgen dat leraren minder werkdruk hebben en dat de lessen beter worden voorbereid. Hiermee worden de lessen ook beter.

²¹ <https://www.nationaleberoepengids.nl/eerstegraads-docent>

²²

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/leraar-voortgezet-onderwijs>

²³ <https://www.ad.nl/binnenland/hele-onderwijs-schreeuwt-om-meer-geld-abc925d0/>

1.6 Geldzaken

1.6.1 Ouderbijdrage

Nog steeds stijgt de ouderbijdrage op veel scholen. Zo is het van 2013 tot 2018 met meer dan 20 procent gestegen.²⁴ Het maakt uit waar je woont in Nederland hoeveel ouderbijdrage je moet betalen. Zo is het bijvoorbeeld in Drenthe 11 gemiddeld euro en in Zuid-Holland 102 euro.²⁵ Meer dan 1000 euro vragen als vrijwillige ouderbijdrage is al lang geen uitzondering meer. Scholen geven dit vaak uit aan kleinere klassen en andere leermiddelen. Veel scholen zeggen dat dit komt door de bezuinigingen die de overheid in de afgelopen jaren heeft gemaakt op het onderwijs.

Volgens de wet is het nu verboden om een verplichte ouderbijdrage te vragen voor vakgerelateerde dingen, maar niet voor extracurriculaire onderdelen.²⁶ Zo mag je als school niet een laptop verplichten voor een vak zonder de mogelijkheid dit gratis aan te bieden vanuit school, maar mag de school wel geld vragen voor een voetbaltoernooi wat na schooltijd wordt georganiseerd. Ook moet het in de schoolgids (het boekje waarin de informatie over de school staat) duidelijk zijn dat een ouderbijdrage altijd vrijwillig is. GroenLinks en SP hebben een wetswijziging ingediend en door de Tweede Kamer gekregen waardoor kinderen niet meer mogen worden uitgesloten van o.a. schoolreisjes als ouders geen bijdrage leveren.²⁷ Dit is echter nog niet terug te vinden in de wet. Volgens de VO-raad is het voorstel door de Eerste Kamer heen.²⁸ De wet gaat gelden vanaf 1 augustus 2021.²⁹ Er is in deze wetgeving dankzij D66 wel een uitzondering voor profielscholen. Dit zijn scholen waar er extra programma's zijn voor bijvoorbeeld topsport of tweetalig onderwijs.³⁰ De extra ouderbijdrage bij profielscholen draagt ook bij aan kansenongelijkheid.

²⁴ <https://www.aob.nl/nieuws/basisscholen-steeds-duurder-door-stijgende-ouderbijdrage/>

²⁵

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z04854&did=2019D10156

²⁶

<https://www.onderwijsconsument.nl/vrijwillige-ouderbijdrage-hoe-zit-dat-ook-alweer/#:~:text=De%20ouderbijdrage%20is%20altijd%20vrijwillig,dat%20de%20ouderbijdrage%20vrijwillig%20is>

²⁷

<https://www.ad.nl/politiek/wet-aangenomen-kinderen-niet-meer-geweerd-van-schoolreisje~a58a31c4/>

²⁸

<https://www.vo-raad.nl/nieuws/grote-meerderheid-eerste-kamer-stemt-voor-initiatiefwet-vrijwillige-ouderbijdrage>

²⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/private-bijdragen-in-het-onderwijs>

³⁰ <https://oudersenonderwijs.nl/kennisbank/schoolkeuze/soorten-scholen/profielcholen/>

1.6.2 Schoolkeuze

Op de basisschool vindt 14 procent van de ouders de schoolkosten te hoog.³¹ De schoolkosten spelen bij 3 procent een rol in de schoolkeuze van hun kind. Op een gemiddelde middelbare school zijn dit 20 leerlingen en op een gemiddelde basisschool 6. Meer dan de helft van de ouders met kinderen op het middelbaar onderwijs vinden de schoolkosten te hoog. Op het vwo zien we deze klachten het meest. De kosten zijn hier het hoogste van alle niveaus. Het is dus ook moeilijker om een meer theoretische opleiding te volgen door de schoolkosten.

Daarnaast gaan steeds meer kinderen naar het particuliere onderwijs.³² Dit is onderwijs dat niet wordt gegeven met hulp van de overheid. In 2015 waren er nog maar 39 particuliere basisscholen en in 2018 al 64. Dit is dus een heel sterke stijging. Particuliere scholen krijgen geen geld van de overheid en daarom kost het ongeveer 21.000 euro per jaar om daar les te krijgen. Daarbij komen ook nog andere kosten. In particuliere basisscholen zijn de klassen veel kleiner en krijg je meer aandacht, waardoor leerlingen zich beter kunnen ontwikkelen. Alleen zorgt dit ook voor meer ongelijkheden in het onderwijs want alleen rijkere ouders kunnen hiervoor betalen.

³¹

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z04854&did=2019D1015

³²

<https://www.aob.nl/nieuws/particulier-onderwijs-groeit-snel/>

1.7 Schaduwwonderwijs

Deze paragraaf bespreekt een aantal vormen van hulp bij school die niet door de school zelf gegeven worden, maar door bedrijven van buitenaf. Dit wordt ook wel schaduwwonderwijs genoemd. De meest voorkomende vormen hiervan zijn bijles en huiswerkbegeleiding, maar ook examentrainingen en extra ondersteuning bij leervaardigheden horen hier bij.

1.7.1 Huiswerkbegeleiding

Eén op de drie middelbare scholieren krijgt buiten school huiswerkbegeleiding (hulp bij huiswerk), bijles of examentraining.³³ In groep acht krijgt één op de vier kinderen buiten school extra onderwijs. Bedrijven die zorgen voor dit soort extra onderwijs hebben veel geld verdiend de laatste jaren. In 2015 was het 48,5 miljoen euro en in 2017 was het al 69,2 miljoen euro. Dit is een groot verschil. Sommige politieke partijen zijn bang dat er twee groepen leerlingen ontstaan, één die wel bijles kan volgen en één die dit niet kan. Ouders kiezen voor bijles, omdat ze vinden dat de scholen de leerlingen niet genoeg helpen.

De huiswerkbegeleiding die wordt gegeven door bedrijven buiten school groeit enorm. Veel politieke partijen en scholen vinden het niet de bedoeling dat huiswerkbegeleiding door dit soort bedrijven wordt gedaan, omdat het de ongelijkheid in het onderwijs vergroot. Er zijn zo'n 14.000 bedrijven die bijles geven of huiswerk begeleiden.

Het kan ook anders. Een voorbeeld hiervan is het Laurens Lyceum.³⁴ Deze school probeert de ongelijkheid in schaduwwonderwijs tegen te gaan door het onderwijs op de school op een andere manier in te richten. De leerlingen werken met een flexrooster. In een flexrooster staan niet alleen normale lessen, maar ook flexuren. Binnen de flexuren kunnen leerlingen kiezen om zelfstandig te werken of om hulp te vragen aan een leraar. Daarnaast hebben alle eerste-, tweede- en derdeklassers elke dag een verplicht huiswerkuur. Tijdens dit huiswerkuur kunnen leerlingen huiswerk maken en om hulp vragen aan een begeleider. Ook leren de leerlingen hier hoe ze beter kunnen studeren.

³³ <https://nos.nl/artikel/2305955-een-op-de-drie-middelbare-scholieren-krijgt-bijles.html>

³⁴ <https://laurenslyceum.nl/uploads/schooldocumenten/schoolgids2021.pdf>

1.7.2 Bijles

Betaald ondersteunend onderwijs wordt in verhouding veel gevolgd door leerlingen op het havo en vwo.³⁵ Ook de deelname aan betaald ondersteunend onderwijs loopt op met het opleidingsniveau van de ouders. Binnen de leerniveaus is ook sprake van oplopende deelname met het opleidingsniveau van ouders. Vooral binnen vmbo en havo is dit zichtbaar, bij vwo is dit moeilijk te zien. Het inkomen van de ouders van het kind bepaalt of het naar betaald ondersteunend onderwijs gaat.³⁶ Dit betekent dus dat je meer kans op hulp hebt als je ouders rijker zijn. Dit maakt de ongelijkheid alleen maar groter. Kinderen met theoretisch opgeleide ouders volgen vaker een betaalde vorm van bijles, terwijl kinderen met praktisch opgeleide ouders vaker aan een onbetaalde vorm van bijles deelnemen.

1.7.3 Prestatiedruk

Schaduwonderwijs zorgt niet alleen voor kansenongelijkheid, maar ook nog voor iets anders. Er wordt van kinderen verwacht dat ze op vroege leeftijd al presteren (bepaalde doelen moeten halen), wat veel stress kan veroorzaken. Kinderen moeten ook gewoon kind kunnen zijn en niet vanaf het eind van de basisschool al moeten presteren. Dit kan voor geestelijke problemen zorgen, zoals depressie of zelfs een burn-out. Zeker voor laatbloeiers is dit een probleem, omdat ze het gevoel kunnen hebben dat ze minder zijn dan hun leeftijdsgenoten. Als ouders de mening hebben dat hun kind makkelijk havo kan doen met extra hulp, zorgt dit ervoor dat ook de kinderen vmbo als minder gaan zien dan havo. Als vmbo nu juist de goede plek is voor je, hoort dat je niet slecht te laten voelen. Dat geestelijke problemen moeten worden voorkomen en dat het ene niveau niet beter dan de ander is, zijn dus extra redenen om tegen schaduwonderwijs te zijn. Kinderen moeten goed genoeg op school worden geholpen, waardoor schaduwonderwijs niet nodig is.

³⁵

https://25cjk227xfsu3mkyfg1m9xb7-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2020/04/2018-09_Licht_op_schaduwonderwijs.pdf

³⁶

<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2158037-huiswerkvrije-school-als-alternatief-voor-dure-huiswerkhulp.html>

1.8 Grootte van klassen

De schrijver Michiel Pijpers heeft kritiek op het rapport 'Visible learning' van John Hattie.³⁷ Hattie zegt dat grootte van klassen geen invloed heeft op prestaties van leren. Toch zegt Pijpers dat het onderzoek een belangrijk probleem heeft, waardoor de conclusie van het onderzoek verandert:

“Maak je klassen kleiner en verander je verder niks aan je manier van lesgeven, dan is er weinig rendement (0.21), maar een kleine groep geeft je alle ruimte om de leraarinterventie te plegen die het meeste rendement heeft: feedback geven, persoonlijk en formatief.”

Hiermee bedoelt hij dat de leraar kan ingrijpen, leerlingen wordt verteld wat er goed en minder goed gaat en wordt gekeken naar of de doelen op tijd worden bereikt als de klassen kleiner zijn. Omdat deze eisen niet zijn meegenomen klopt John Hattie's conclusie dus niet. Persoonlijke aandacht is vaak goed voor leerlingen die meer moeite hebben. Pijpers vindt dat er een lager maximum moet zijn van het aantal leerlingen in een klas.

Een lagere leerling-leerkracht ratio (het aantal leerlingen dat één leraar moet lesgeven) leidt tot meer tijd en aandacht van de leraar voor de leerling.³⁸ Dit heeft vooral voordelen voor zwakkere leerlingen die meer persoonlijke aandacht nodig hebben. Een lagere ratio zal dus positief zijn voor kansengelijkheid.

Er is een vragenlijst onder leerlingen, leerkrachten, ander personeel en ouders van leerlingen afgenomen.³⁹ De uitkomst hiervan laat ook zien dat de grootte van klassen invloed heeft op de leraar en hun leerlingen, maar dat het niet de belangrijkste factor is voor beter onderwijs en kansengelijkheid. Leraren willen kleinere klassen, maar snappen dat dit veel geld kost. Over het algemeen zien leerlingen zelf de grootte van klassen niet als een belangrijk onderwerp. Daarbij geldt: hoe theoretischer het onderwijs, hoe hoger het aantal leerlingen in een klas. De grootte van klassen bij praktijkonderwijs zijn dus gemiddeld gezien kleiner dan bij havo en vwo.

Grootte van klassen is vaak niet het probleem, belangrijker zijn de manier van lesgeven en onderwijsvorm voor goed en prettig onderwijs. Kleinere klassen bieden wel mogelijkheden voor meer onderwijsvormen. Daarnaast kan ICT (computersystemen) een uitkomst bieden voor zelfstandigheid (leerlingen die in hun eentje aan de slag kunnen).

³⁷ <https://didactiefonline.nl/blog/vriend-en-vijand/klassengrootte-size-matters-eeech-wel>

³⁸ <http://pedagogischestudien.nl/download?type=document&identifier=616802>

³⁹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-794569.pdf>

Grootte van klassen heeft dus zeker invloed op kansenongelijkheid. Met kleinere klassen is er meer persoonlijke aandacht, reactie op je schoolwerk en formatief toetsen (kijkend naar hoe goed je bezig bent). Als aan deze eisen wordt voldaan is het beter voor alle kinderen, maar in het bijzonder voor zwakkere leerlingen.

De grootte van klassen is niet de enige belangrijke factor, zoals de rest van deze paragraaf duidelijk maakt. Wel zijn manieren van lesgeven en de onderwijsvorm belangrijk. Kleinere klassen geven namelijk meer opties om les te geven. Deze opties zorgen voor betere resultaten. Daarbij zijn er factoren zoals niveau en ICT die ook invloed hebben op onderwijs.

Hoofdstuk 2

2.1 Niveaus

2.1.1 Advies basisschool

In paragraaf 1.3 is beschreven dat leerlingen met praktisch opgeleide ouders vaker een praktisch schooladvies krijgen. Leraren onderschatten deze leerlingen waardoor ze beginnen op een praktisch niveau op de middelbare school. Dit is niet de ideale situatie, want elk kind zou gelijke kansen moeten hebben. De achtergrond van de ouders mag geen invloed hebben op het schooladvies van hun kinderen. In de ideale situatie hebben leerlingen een eerlijke kans om het niveau te volgen dat bij hun past.

Ook wordt het basisschooladvies vaak niet opnieuw bekeken, ook al verschilt de score op de Centrale Eindtoets (Cito-score) van dit advies. Het verschilt of het advies opnieuw wordt bekeken per school, ook nadat de Cito-score bekend is geworden. Leerlingen moeten een eerlijke kans krijgen om de leraar opnieuw over het advies te laten nadenken. In de ideale situatie wordt er altijd nog een keer goed gekeken naar het basisschooladvies als de Cito-score van dit advies afwijkt.

2.1.2 Veranderen van niveaus

Vergeleken met andere landen worden in Nederland leerlingen op een jonge leeftijd verdeeld over niveaus. Laatbloeiers krijgen minder kansen om zichzelf te ontwikkelen en moeten zichzelf te snel bewijzen. In de ideale situatie is die kans er wel. Leerlingen moeten langer de tijd krijgen voordat ze verdeeld worden over verschillende niveaus. Voor alle leerlingen, in het bijzonder laatbloeiers, is dit een goed idee, zodat leerlingen erachter komen wat ze willen. Ieder kind moet zich op een eigen tempo kunnen ontwikkelen. Vooral leerlingen met praktisch opgeleide ouders krijgen deze kans niet en hebben meer last van de vroege indeling. In de

ideale situatie krijgen alle leerlingen de kans om zich te ontwikkelen op het eigen tempo en worden daarbij geholpen door ouders en leraren.

Wanneer leerlingen verdeeld zijn, blijkt dat leerlingen met hetzelfde niveau vooral met elkaar in contact blijven. Er zijn een aantal drempels die het veranderen van niveaus moeilijk maken. Deze zijn benoemd in paragraaf 1.3. In de ideale situatie weegt het slagingspercentage niet mee voor de onderwijsinspectie, maar weegt alleen het geluk van de leerlingen op school en of ze geholpen worden om het beste uit hunzelf te halen. Cijfers zoals slagingspercentages hebben dan ook geen invloed op ouders bij de keuze van een school voor hun kind, omdat het geluk van het kind zwaarder weegt.

Een ander probleem bij het veranderen van niveaus is dat scholen leerlingen willen beschermen voor een 'foute' of 'ambitieuze' keuze. De school moet de keuze van de leerling respecteren en hier zelf niet over oordelen. Leerlingen zouden meer vrijheid moeten hebben en zelf moeten kunnen beslissen over deze keuze. Zo kunnen leerlingen hun eigen ontwikkeling bepalen. Het is wel belangrijk dat deze keuze van de leerling zelf is en niet van de ouders. De school maakt het in deze situatie ook makkelijk voor de leerlingen om van niveau te veranderen.

2.2 De situatie thuis

In de ideale situatie zou de situatie thuis geen slechte invloed moeten hebben op de schoolprestaties van een leerling. Zoals in paragraaf 1.4 beschreven staat, heeft de situatie thuis verschillende invloeden op schoolprestaties. Ten eerste wordt beschreven dat kinderen uit een gezin met een laag inkomen ook lagere cijfers halen. Ten tweede blijkt dat scheidingen negatieve effecten hebben op de schoolprestaties. Ten derde maakt het een verschil in hoeverre de ouders of verzorgers betrokken worden bij het onderwijs van hun kind.

In de ideale situatie thuis is er voor de leerling genoeg tijd om bezig te zijn met hun schoolwerk. Leerlingen worden niet door andere taken van hun schoolwerk gehouden. Wanneer thuiswerken toch niet mogelijk is, is daar wel een plek voor op school.

Scheidingen kunnen een grote invloed hebben op de prestaties van leerlingen. Deze leerlingen worden op school geholpen door bijvoorbeeld een psycholoog die helpt met het verwerken van de scheiding. Ook helpt deze medewerker de leerling om weer aan schoolwerk te beginnen door bijvoorbeeld een duidelijk rooster te maken. Bij een scheiding kan het voor ouders lastig zijn om de kinderen nog goed te kunnen helpen met het huiswerk. Daarom is het mogelijk voor de leerlingen om op school hulp te krijgen bij het maken van huiswerk, zoals in paragraaf 2.5 behandeld gaat worden.

In de ideale situatie thuis zijn ouders en/of verzorgers erg betrokken bij het onderwijs van de kinderen. Kinderen presteren beter op school als ouders betrokken worden bij het onderwijs en weten hoe ze hun kinderen kunnen helpen. Ook begrijpen mensen elkaar en wordt er rekening gehouden met verschillende achtergronden. De verschillende achtergronden van ouders hebben geen negatieve invloed op de betrokkenheid.

Leerlingen halen dus meer uit zichzelf als ze daarin ondersteund worden. Ouders moeten dan wel dezelfde manier(en) van uitleg gebruiken als de school anders maakt dit het lastig voor het kind om het te begrijpen. De school moet dus een actieve rol spelen in het informeren van de ouders/verzorgers over gebruikte

methodes. In de ideale situatie zijn alle ouders en/of verzorgers betrokken bij het onderwijs van het kind om hen beter te kunnen helpen met schoolwerk.

2.3 Leraren

2.3.1 Lerarentekort

In de ideale situatie zijn er overal in Nederland genoeg leraren in het onderwijs. De locatie van de school maakt dan niet uit. Voor elke klas staat een leraar die kennis heeft van het vak dat de leraar geeft en van manieren van lesgeven. Daarbij willen leraren graag de kennis die zij hebben doorgeven aan de leerlingen. Het is voor leraren ook mogelijk om voor de vakken die zij geven nieuwe kennis op te doen door zelf les te volgen. Dit geldt ook voor methoden om les te geven. Zo blijven leraren het werk leuk vinden en worden leraren telkens beter in lesgeven. Je bent natuurlijk nooit klaar met leren. Leraar is iets dat mensen willen worden, het werk dat zij uiteindelijk mogen doen en de vergoeding die ze hiervoor krijgen is wat hen leraar wil laten blijven. De werkdruk voor leraren sluit aan bij de tijd die zij betaald op school doorbrengen. Er is een evenwicht tussen werk en privé. Hiervoor bestaat er een scheiding en wordt werk niet meegenomen naar huis, behalve als zij dit zelf liever willen. Als ze thuis werken krijgen ze natuurlijk ook doorbetaald. Het is daarnaast belangrijk dat leraren betaalbaar kunnen wonen in de stad waar zij lesgeven. Omdat leraren met enthousiasme en kennis voor de klas staan, wordt het docent zijn ook weer gewaardeerd en melden genoeg studenten zich aan voor de lerarenopleiding.

2.3.2 Leraren Loon

Het loon van leraren sluit goed aan bij het werk dat zij leveren. Over het algemeen betekent dit hogere lonen voor leraren. In het bijzonder betekent dit dat leraren door ervaring op het werk de kloof tussen lonen overbruggen. Dit betekent dat leraren met meer ervaring maar zonder graad meer kunnen verdienen dan leraren met minder ervaring maar met graad. De graad die een leraar heeft, bepaalt het niveau van loon waar de leraar op begint. De kennis en ervaring bepaalt het niveau van loon waar een leraar op eindigt. Het loon dat leraren kunnen bereiken is dus

voor iedereen hetzelfde, maar het beginpunt en hoelang het duurt om het maximum te krijgen verschilt door de vooropleiding en ervaring van de leraar. Zo kunnen leraren lesgeven aan de leerlingen die zij willen en die het nodig hebben. In de ideale situatie is er geen verschil in de lonen van het PO en het VO. Ook het loon voor het speciaal onderwijs wordt gelijk gemaakt met het nieuwe loon voor het PO en het VO.

2.4 Geldzaken

2.4.1 Ouderbijdrage

In Nederland betalen ouders niet voor de lessen die hun kinderen volgen op de middelbare school. Voor buitenschoolse activiteiten mag nog wel een vrijwillige ouderbijdrage gevraagd worden. Vanaf 1 augustus 2021 mag er geen apart programma meer bestaan voor leerlingen die geen vrijwillige ouderbijdrage betalen.⁴⁰ Meer hierover in paragraaf 1.6.

In de ideale situatie is er geen vrijwillige ouderbijdrage. Een vrijwillige ouderbijdrage maakt ongelijkheid op scholen groter en dat is niet de bedoeling. De buitenschoolse activiteiten die mogelijk worden gemaakt door de vrijwillige ouderbijdrage zijn wel goed en helpen leerlingen zichzelf te ontwikkelen. In de ideale situatie is de vrijwillige ouderbijdrage in zijn geheel afgeschaft en wordt er vanuit belastinggeld een budget per leerling aan scholen gegeven voor het organiseren van buitenschoolse activiteiten. In deze nieuwe situatie maakt het dus niet uit of de ouders van een leerling rijk zijn om mee te kunnen doen met deze activiteiten. Dit helpt ook kinderen van rijke ouders, omdat het geld van deze ouders niet altijd besteed wordt aan hun kinderen, terwijl scholen dit vaak wel verwachten. Het kind is dus in het nieuwe systeem onafhankelijk van de ouders. Hierdoor voelt iedereen zich thuis op school, omdat iedereen mee kan doen.

2.4.2 Schoolkeuze

In Nederland vindt 14 procent van de ouders de schoolkosten te hoog. Bij 3 procent van de ouders spelen deze schoolkosten een rol bij de schoolkeuze van hun kind. Meer hierover in paragraaf 1.6.

In de ideale situatie is geld geen bepalende factor voor het kiezen van een school voor hun kind. Dit betekent ook dat particulier onderwijs in de ideale situatie

⁴⁰ <https://www.vo-raad.nl/themas/kansengelijkheid/onderwerpen/vrijwillige-ouderbijdrage>

niet bestaat. Zo kan ieder kind naar de school waar die naartoe wilt. Wanneer geld geen rol speelt hebben alle scholen evenveel te besteden, want de scholen krijgen geld per leerling. Dit zorgt ervoor dat kinderen niet naar een bepaalde school omdat er meer kansen zijn. Dit is fijn, want hiermee zorg je ervoor dat mensen met verschillende achtergronden samenkomen en begrip voor elkaar krijgen. Daarom is de ideale situatie dat geld geen rol speelt want zo begrijpt iedereen elkaar beter.

2.5 Schaduwwonderwijs

Als eerste moet genoemd worden dat in de ideale situatie schaduwwonderwijs niet bestaat, omdat het niet nodig is. Kinderen hebben onderwijs op het niveau dat bij ze past en ervaren geen prestatiedruk van buitenaf. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen niet door hun ouders gedwongen worden om heel erg hun best te doen, zodat ze een niveau kunnen doen wat eigenlijk niet goed bij ze past. Leerlingen hebben de tijd om het huiswerk op school af te maken en als ze ergens moeite mee hebben dan hebben de leraren tijd om ze daar te helpen.

Als een leerling uit zichzelf de inzet laat zien om meer te willen doen, moet dit mogelijk zijn. Hierbij is het belangrijk dat de leerling het echt zelf wil en dat dit niet van anderen moet. Om dit voor alle kinderen mogelijk te maken moet bijscholing niet gericht zijn op winst voor bedrijven. In de ideale situatie zijn er geen bedrijven die tegen betaling extra lesgeven over onderwerpen die je op school krijgt. Deze lessen worden gratis aangeboden of zijn op school te krijgen. Een kind met rijke of arme ouders zou, als ze extra moeite in onderwijs willen steken, deze scholing even makkelijk moeten krijgen. Als bedrijven deze taak vervullen krijg je een situatie waarin rijke gezinnen wel meer onderwijs kunnen volgen en arme gezinnen niet. Dat is oneerlijk en hierdoor hebben kinderen niet dezelfde kansen. In de ideale situatie speelt geld geen rol in het onderwijs.

Daarbij hebben arme gezinnen thuis vaak minder ruimte om huiswerk te maken. Het zou dus ideaal zijn als dit op school kan. Dit kan bijvoorbeeld door flexuren op school in te zetten. Tijdens deze uren kunnen leerlingen hun eigen werk doen. Hierbij is ook een leraar aanwezig die vragen kan beantwoorden. Dit betekent ook dat bijvoorbeeld voor de leerlingen die het nodig hebben aanvullende taalles wordt gegeven om taalachterstanden te voorkomen en weg te halen. Hierdoor kan iedereen die behoefte heeft aan hulp ergens terecht en hebben bepaalde leerlingen niet een voorsprong, omdat hun ouders rijk zijn.

2.6 Grootte van klassen

In de ideale situatie is de grootte van de klas zo groot, dat elk kind de aandacht krijgt van de leraar die de leerling nodig heeft. Kleinere klassen zorgen voor meer communicatie tussen leerling en leraar. Dit is goed voor alle leerlingen en in het bijzonder de leerlingen die meer aandacht nodig hebben. In paragraaf 1.8 staat beschreven dat kleinere klassen hierbij helpen. Over het algemeen zorgen kleinere klassen ervoor dat leerlingen beter presteren en dus meer uit zichzelf halen. Erg belangrijk hierbij is de onderwijsvorm. Bij kleinere klassen, met maximaal 21 leerlingen in één klas, is er meer ruimte om verschillende onderwijsvormen te gebruiken die leerlingen beter kunnen helpen.

Ook voor leraren is dit fijn, omdat ze meer vrijheid krijgen om te bepalen hoe ze les geven. Daarnaast kunnen leraren meer aandacht per leerling besteden als er minder leerlingen in de klas zitten en is er minder werkdruk, bijvoorbeeld bij het nakijken van toetsen. Deze redenen zorgen ervoor dat het makkelijker en leuker is voor leraren om hun werk te doen. Leraren geven namelijk les om hun leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op het leven als volwassene en als dit lukt, voelt het goed. Dit zorgt er dan ook voor dat meer mensen leraar willen worden en helpt het lerarentekort op te lossen.

Daarnaast wordt er in de ideale situatie rekening gehouden met welke leerlingen er in de klas zitten. Leerlingen met verschillende achtergronden kunnen namelijk veel van elkaar leren. Dit geldt voor bijvoorbeeld het opleidingsniveau van de ouders en culturele achtergronden. Het is goed om te weten hoe mensen met andere achtergronden denken en doen. Dit zorgt er voor dat de leerlingen elkaar beter begrijpen. Dit is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen tot goede burgers.

Hoofdstuk 3

Brede brugklassen

In hoofdstuk 1 is het probleem beschreven en in hoofdstuk 2 de ideale situatie. Hoofdstuk 3 legt de verbinding tussen de huidige situatie en hoe er naar het ideaal toegewerkt kan worden. De rode draad in dit hoofdstuk is brede brugklassen.

Brede brugklassen zijn een manier van onderwijs waarbij leerlingen van ten minste 3 niveaus met elkaar in de klas zitten. Deze brugklassen duren ten minste 2 jaar, maar sommige organisaties zoals de onderwijsraad zijn zelfs voor 3 jaar.⁴¹ In de klas ziet het er als volgt uit: iedereen maakt de opdrachten op het eigen niveau en als een leerling de opdracht niet begrijpt, stelt de leerling de vraag aan de leraar of een medeleerling. Van de leraren worden dus andere vaardigheden verwacht, omdat ze tegelijkertijd op meerdere niveaus lesgeven. De Openbare Scholengemeenschap Bijlmer gebruikt deze methode al een tijd en ziet erg positieve resultaten in hun leerlingen.⁴² Bijna de helft van de leerlingen verlaat de school met een diploma dat meer theoretisch is dan dat het basisschooladvies aangaf. Leerlingen hebben de tijd om zich te ontwikkelen en op hun juiste niveau uit te komen. Daarom kijken we in dit hoofdstuk naar hoe de invoering van brede brugklassen de huidige situatie kan veranderen.

⁴¹ <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2021/04/15/later-selecteren-beter-differentieren>

⁴² <https://www.leraar24.nl/2624822/brede-brugklassen-gelijke-kansen/>

3.1 Niveaus

In deze paragraaf zal het advies van de basisschool en het veranderen van niveau worden besproken.

Brede brugklassen bieden een oplossing voor de vroege verdeling van leerlingen in het Nederlandse onderwijs. Door brede brugklassen krijgen zij langer de tijd zich te ontwikkelen en tot bloei te komen. Dit is positief voor laatbloeiers, omdat zij worden beoordeeld op hun ontwikkeling en niet op het niveau waar zij op zijn begonnen. Leerlingen kunnen in brede brugklassen beter laten zien dat hun achtergrond geen rol speelt in hoe goed zij het doen op school.

Verder zal het advies van de basisschoolleraar minder invloed hebben op het kind dat in een brede brugklas zit. Het is namelijk makkelijker om van niveau te veranderen, omdat je in de les opdrachten kunt doen die bij je passen. Het wordt hierdoor ook normaal om later nog van niveau te veranderen. Het niveau waarmee een leerling begint in klas 1 wordt dus minder belangrijk.

Daarnaast helpt het als scholen hun advies na de uitslag van de eindtoets opnieuw bekijken en bijstellen als de uitslag in het voordeel van de leerling afwijkt van het oorspronkelijke advies. Hierdoor wordt de achtergrond van de leerling minder belangrijk. Het is een goed idee om een controle uit te laten voeren of het advies nog wel past bij de uitslag van de eindtoets.

Verder moet de onderwijsinspectie scholen anders gaan beoordelen. Basisscholen hebben moeite met het geven van een theoretisch advies als de ouders zelf geen theoretische achtergrond hebben. Daarnaast kiezen ouders scholen op basis van slagingspercentage en niet op basis van hoe gelukkig de kinderen zijn of hoeveel kansen zij krijgen op die school. Brede brugklassen maken het makkelijker om van niveau te veranderen waardoor de onderwijsinspectie gaat beoordelen op het geluk en de groei van de leerlingen in plaats van het slagingspercentage. Dit zal dan voor de ouders ook minder belangrijk worden bij de schoolkeuze en geeft leerlingen dus meer ruimte om te kiezen voor de school waar

zij zich thuis voelen. Hierdoor kunnen leerlingen de vrijheid krijgen om zelf te oordelen over welk niveau zij denken aan te kunnen en het probleem van “te ambitieuze keuzes” valt hiermee weg. Brede brugklassen helpen hierbij. Deze zorgen ervoor dat er meer naar de behoefte van leerlingen gekeken kan worden. Kinderen kunnen later keuzes maken en worden daar niet op afgestraft door bijvoorbeeld van school gestuurd te worden. De prestaties van leerlingen worden minder belangrijk en leerlingen worden beter geholpen om het beste uit zichzelf te halen, doordat overstappen van niveaus en werken op het eigen niveau normaal worden, terwijl er ook meer aandacht is voor de ontwikkeling van de leerling.

3.2 De situatie thuis

In 1.4 zijn een aantal aspecten behandeld over hoe de situatie thuis invloed kan hebben op de schoolresultaten van een leerling. Vervolgens is in 2.2 de ideale situatie beschreven. Nu wordt beschreven hoe de ideale situatie bereikt kan worden door brede brugklassen.

Het lijkt erop dat de situatie thuis en brede brugklassen niet veel met elkaar te maken hebben, maar dat hebben ze wel. In hoofdstuk 1 is aangegeven dat leerlingen die al in een slechte situatie zitten harder geraakt worden door problemen in het onderwijs. We hebben hiervan drie voorbeelden gegeven: ouders met weinig geld, scheidingen en de betrokkenheid van ouders bij de school. Brede brugklassen zorgen ervoor dat de negatieve gevolgen van deze situaties minder worden. Er is bij scholen met brede brugklassen meer ruimte voor de ondersteuning van leerlingen buiten de vakken om. Er wordt namelijk meer verantwoordelijkheid bij de leerling gelegd om hun taken zelf uit te voeren en wanneer dat niet lukt is de leraar er om ze te helpen. De uitleg in brede brugklassen is over het algemeen minder klassikaal en meer gericht op de behoefte van individuele leerlingen. De rol van de leraar wordt dus meer een ondersteunende rol en daardoor is er meer aandacht voor de ontwikkeling van het kind in plaats van de cijfers. Een voorbeeld hiervan is onder begeleiding van een leraar huiswerk maken op school als het thuis niet kan. Hierdoor hebben leerlingen met een slechte situatie thuis een plek om naartoe te komen en zullen ze dus minder snel achter gaan lopen.

Een bijkomend voordeel is dat het vanuit een systeem met brede brugklassen makkelijker wordt voor de school om het onderwijs anders vorm te geven. Hierdoor zijn andere stappen die genomen moeten worden om de ideale situatie te bereiken makkelijker. Een voorbeeld hiervan is gratis naschoolse bijles en huiswerkbegeleiding. Hierover wordt in paragraaf 3.5 meer geschreven.

3.3 Leraren

3.3.1 Lerarentekort

In Nederland is een tekort aan leraren zoals te lezen is in 1.5.1. In de ideale situatie zijn er genoeg leraren in het onderwijs in Nederland zoals beschreven in 2.3.1.

Het invoeren van brede brugklassen zorgt ervoor dat mensen zich meer interesseren voor het vak leraar. In brede brugklassen is te zien dat leerlingen zich meer inzetten en interesseren voor de stof. Dit is ook fijn voor leraren om mee te maken. De leerlingen zetten zich in brede brugklassen meer in, omdat zij meer gemotiveerd worden door de persoonlijke ondersteuning van de leraar en doordat er geen 'hogere' en 'lagere' klassen meer zijn. Leerlingen gaan ook andere leerlingen meer helpen door het 'peereffect': de leerlingen met mavo-advies worden geholpen door de leerlingen met havo-advies en dit is ook het geval bij andere niveauverschillen. Dat geldt niet alleen voor hulp met de lesstof, maar ze kunnen ook voorbeelden voor elkaar zijn. Leraren hebben dus de tijd om te doen wat ze het liefst doen, namelijk de leerlingen helpen met problemen waar ze zelf niet uitkomen. Leerlingen gaan positiever naar leraren kijken, omdat ze beter geholpen worden, en voor leraren wordt het lesgeven fijner, omdat ze sneller resultaat zien. Dit zorgt ervoor dat mensen leraar weer als een tof beroep gaan zien en dat leidt tot meer aanmeldingen voor de lerarenopleiding. Dit zorgt ervoor dat we dichterbij de ideale situatie komen.

We kunnen ook dichterbij onze ideale situatie komen door bijvoorbeeld de lerarenopleiding aantrekkelijker te maken of door het makkelijker te maken om te groeien in het vak. Deze oplossingen werken goed naast elkaar.

3.3.2 Loon van leraren

Er zijn verschillende schalen voor de salarissen van leraren, lees hier meer over in 1.5.2. In de ideale situatie sluit het salaris van leraren aan bij het werk dat zij doen, lees hier meer over in 2.3.2.

Brede brugklassen zorgen ervoor dat leraren zich anders voorbereiden op een les, want de bedoeling bij brede brugklassen is dat iedereen zijn eigen opdrachten maakt en dat de leraar helpt waar dat nodig is. De werkdruk voor leraren neemt hierdoor af, omdat ze geen lesplan hoeven te schrijven, maar aan de slag kunnen met de vragen van leerlingen over de stof die ze zelf hebben voorbereid. Dit zorgt ervoor dat leraren meer tijd hebben voor de leerlingen die meer aandacht nodig hebben. Hierdoor zijn leraren meer gemotiveerd om hard te werken, omdat ze direct resultaat zien in de prestaties van hun leerlingen. Leraren die dit goed doen horen hier ook genoeg geld voor te krijgen. Het nieuwe betalingssysteem beschreven in 2.3.2 is hiervoor een oplossing. Brede brugklassen helpen dus om de ideale situatie te bereiken, omdat de leraren meer motivatie krijgen. Extra manieren om dit te ondersteunen zijn het afschaffen van graden van de leraar en meer ruimte bieden voor voorbereiding en het kijken naar de doelen die behaald worden. Dit gaat hand in hand met een school met brede brugklassen.

3.4 Geldzaken

In dit hoofdstuk worden verschillende oplossingen besproken rondom geldzaken in het onderwijs. In de eerste paragraaf wordt ingegaan op de vrijwillige ouderbijdrage. In de tweede paragraaf wordt ingegaan op de invloed van de ouderbijdrage op schoolkeuze. In de laatste paragraaf wordt de bekostiging van profielscholen besproken.

3.4.1 Ouderbijdrage

Een deel van de ideale situatie is al gerealiseerd, dankzij een recent aangenomen wetsvoorstel van GroenLinks en de SP.⁴³ Vanaf 1 augustus 2021 moeten alle leerlingen aan alle activiteiten op school mee kunnen doen, ook als ouders niet mee kunnen betalen. Dit geldt voor activiteiten die deel zijn van het verplichte onderwijsprogramma, maar ook voor activiteiten buiten het verplichte programma.⁴⁴ De vrijwillige ouderbijdrage is hiermee niet in zijn geheel weg, maar kinderen mogen wel meedoen met activiteiten ondanks dat hun ouders de bijdrage niet kunnen of willen betalen.

Toch is DWARS voor de volledige afschaffing van de vrijwillige ouderbijdrage. Een onderzoek van RTL Nieuws uit 2017 toont aan dat hoe rijker de ouders van klasgenoten zijn, hoe hoger de vrijwillige ouderbijdrage wordt.⁴⁵ Vooral op het vwo is de vrijwillige ouderbijdrage een stuk hoger dan op andere niveaus. Dit zorgt voor meer kansenongelijkheid. In paragraaf 1.6 is te lezen waarom. Daarnaast durven veel kinderen of ouders door schaamte voor hun inkomen niet aan te kloppen bij scholen als zij financiële steun nodig hebben voor de kosten van het onderwijs. De wetwijziging die per 1 augustus 2021 ingaat, verhelpt dit probleem niet. Daarom ziet DWARS graag dat de overheid de vrijwillige

⁴³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/private-bijdragen-in-het-onderwijs>

⁴⁴

https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20200904/publicatie_wet_2/document3/f=vlbrcq9gkzym.pdf

⁴⁵

<https://www.rtlnieuws.nl/buurfacts/onderwijs/artikel/2602826/verschillen-ouderbijdrage-enorm-hoe-rijker-klasgenootjes-hoe>

ouderbijdrage volledig afschaft en in plaats hiervan aan elke school hetzelfde bedrag per leerling beschikbaar stelt voor het organiseren van activiteiten. Er is dus meer geld voor onderwijs nodig.

Wanneer de vrijwillige ouderbijdrage is afgeschaft en scholen dezelfde hoeveelheid geld per leerling hebben, zullen sommige scholen hun onderwijsprogramma moeten aanpassen. De invoering van brede brugklassen helpt hen hierbij, omdat de brugklasperiode dan op alle scholen ongeveer hetzelfde is. Scholen kunnen dan van elkaar leren hoe zij het geld het beste kunnen uitgeven. Ook zorgt het invoeren van brede brugklassen ervoor dat mensen met verschillende achtergronden samenkomen en begrip voor elkaar krijgen, zoals beschreven in hoofdstuk 2.4.1.

3.4.2 Schoolkeuze

Daarnaast verandert een hoge ouderbijdrage de schoolkeuze, omdat ouders rekening moeten houden hiermee. In paragraaf 1.6 is te lezen waarom dit niet is zoals we het willen. Door de vrijwillige ouderbijdrage af te schaffen en vanuit de overheid geld per leerling aan scholen beschikbaar te stellen voor het organiseren van activiteiten, zal de kansenongelijkheid verminderen. Het maakt dan niet langer uit hoeveel geld de ouders van het kind hebben. Elke school heeft dezelfde hoeveelheid geld per leerling om de activiteiten op school te betalen. Hierdoor zal de ouderbijdrage geen rol meer spelen in de schoolkeuze.

Elk kind zou de mogelijkheid moeten hebben om les te volgen op een school met brede brugklassen. De overheid heeft zelf de regel afgesproken dat elk kind binnen 7 kilometer een school met brede brugklassen tot zijn beschikking moet hebben.⁴⁶ Helaas houdt de overheid zich niet aan deze afspraak, maar DWARS vindt het wel belangrijk en vindt dat hier strenger op gecontroleerd moeten worden.

46

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiv-fO0n6vwAhUOCewKHwEsDhYQFjACegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fzoek.officielebekendmakingen.nl%2Fkst-31289-344.odt&usg=AOvVaw1IK39_9gf_DWFjtY53ln4S

Een andere belangrijke verandering in het systeem is het afschaffen van het particulier onderwijs. Dit type onderwijs is alleen een optie voor leerlingen met ouders die dit kunnen betalen. Het toestaan van deze vorm van onderwijs zorgt voor kansenongelijkheid, omdat niet iedereen deze vorm van onderwijs kan betalen. De mensen die gebruik maken van particulier onderwijs ervaren niet de problemen die de rest van de kinderen wel ervaart. Ouders die hun kinderen naar particuliere scholen sturen willen dus ook minder moeite steken om scholen voor iedereen beter te maken. Dit vinden wij negatief, want ook dit versterkt kansenongelijkheid.

3.4.3 Profielscholen

In 1.6.1 zijn profielscholen kort genoemd. In de huidige wetten is een uitzondering voor profielscholen, zoals scholen die tweetalig onderwijs of topsportprogramma's hebben. Zij mogen voor deelname aan deze programma's wel een extra bijdrage vragen. Dit betekent dat leerlingen uit gezinnen met minder geld nog steeds geen toegang hebben tot dit soort vormen van onderwijs. DWARS vindt het belangrijk dat iedereen dezelfde kansen krijgt. Als een kind kiest voor profielonderwijs, maar de ouders het geld niet hebben voor de ouderbijdrage, dan moeten scholen hierin financieel ondersteunen.

Het is daarom belangrijk dat de overheid voor dit soort programma's extra geld beschikbaar stelt, zodat het geld dat scholen hebben niet meer afhangt van de ouderbijdrage. De VO-raad was hier ook al eerder voorstander van.⁴⁷ Door dit soort programma's vanuit de overheid financieel te ondersteunen kunnen scholen dit soort programma's blijven doen. Dit helpt de kansengelijkheid.

Door brede brugklassen zijn meer onderwijsvormen mogelijk en dat zou dus goed aansluiten bij profielscholen. Bij profielscholen hebben leerlingen vaak de

⁴⁷

<https://www.vo-raad.nl/themas/vrijwillige-ouderbijdrage/onderwerpen/wat-speelt-er/hoofdstukken/standpunt-lobby-vrijwillige-ouderbijdrage>

wens voor ruimte en vrijheid en brede brugklassen kunnen dit bieden. Een school waar bijvoorbeeld meer ruimte is voor kunst kan een theaterklas geven voor alle leerlingen. Goed kunnen acteren heeft namelijk niks met je leerniveau of de hoeveelheid geld van de ouders te maken.

3.5 Schaduwwonderwijs

3.5.1 Huiswerkbegeleiding

In brede brugklassen hebben leerlingen meer motivatie en kunnen zij beter presteren.⁴⁸ Leerlingen zijn meer voor zichzelf bezig en kunnen vragen om geschikte hulp wanneer iets niet lukt. Zo is er meer ruimte om in de klas duidelijke vragen te stellen over de lesstof waar een leerling zelf niet uit kan komen. Scholen waar brede brugklassen gebruikt worden hebben meer mogelijkheden om ook andere onderwijsvormen toe te passen. Zo is er de mogelijkheid om op school huiswerkbegeleiding te geven en kunnen ook andere onderwijsvormen geprobeerd worden voor meer kansengelijkheid.

Zo wordt op het Laurens Lyceum (1.7.1) een ander systeem voor het onderwijs gebruikt.⁴⁹ Dit systeem legt de nadruk op de begeleiding bij het maken van huiswerk. Met minder lessen en meer zelfstudie-uren krijgen leerlingen de ruimte om zelf te leren. Het invoeren van zo'n systeem is makkelijker als een school brede brugklassen heeft. In brede brugklassen is het al normaal dat leerlingen zelf op school aan de slag gaan en ook meer hulp vragen aan elkaar. Hierdoor zal particuliere huiswerkbegeleiding niet meer nodig zijn.

3.5.2 Bijles

Brede brugklassen zorgen ervoor dat leerlingen beter presteren. De reden hiervoor is dat er een 'peereffect' is: de leerlingen met bijvoorbeeld een mavo-advies gaan om met en leren van leerlingen met een havo-advies. Dit werkt ook andersom en

⁴⁸

<https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/PDF-voor-website-Kennisrotonde-antwoord-VRAAG-001-Uodate.pdf>

⁴⁹

<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2158037-huiswerkvrije-school-als-alternatief-voor-dure-huiswerkhulp>

voor de andere niveaus.⁵⁰ Dit zorgt ervoor dat leerlingen minder bijles nodig hebben. Een goede aanvulling hierop is geld vanuit de overheid voor gratis naschoolse bijles voor de leerlingen die dat nodig hebben. Dit is belangrijk omdat bijles veel geld kost en niet iedereen dat kan betalen, terwijl het wel meer kansen biedt. Met gratis naschoolse bijles gaat geld geen rol spelen in de ontwikkeling van het kind.

3.5.3 Prestatiedruk

Zoals beschreven in paragraaf 2.5 is er in de ideale situatie geen prestatiedruk en zijn leerlingen uit zichzelf gemotiveerd om te leren. In brede brugklassen zijn bijna alle leerlingen sterker gemotiveerd.⁵¹ De leerlingen voelen niet dat er een verschil tussen niveaus is en hiermee verdwijnt het gevoel dat bepaalde niveaus beter zijn dan anderen.⁵² Dit zorgt ervoor dat leerlingen beter presteren en meer plezier hebben in leren, zonder dat ze hierbij druk ervaren. Ook worden leerlingen meer gemotiveerd als hun vrienden ze kunnen helpen en een goed voorbeeld voor ze zijn.

⁵⁰

https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/PDF-voor-website-Kennisrotonde-antwoord-VRAAG-001-U_pdate.pdf

⁵¹

https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/PDF-voor-website-Kennisrotonde-antwoord-VRAAG-001-U_pdate.pdf

⁵² <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/198540>

3.6 Grootte van klassen

De grootte van klassen heeft invloed op de ontwikkeling van leerlingen en op de manieren waarop leraren les kunnen geven. In paragraaf 1.8 is te zien dat te grote klassen een probleem is. In de ideale situatie, zoals te zien in paragraaf 2.6, is een klas niet groter dan 21 leerlingen. De meest genoemde reden waarom kleinere klassen niet kunnen is dat dit veel geld kost. Daarnaast is ook het lerarentekort (zie paragraaf 1.5; 2.3; 3.3) een probleem om kleinere klassen waar te maken. Met een maximale grootte van klassen krijgt ieder kind de aandacht die het nodig heeft, wordt de werkdruk op leraren minder en wordt het vak aantrekkelijker voor studenten en mensen die willen instromen.

Klassen kleiner maken kost veel geld, maar levert ook veel geld op. Als de grootte van klassen op een maximum van 21 leerlingen wordt gezet kost dat €990 miljoen voor het PO en €1 miljard voor het VO. Werken naar deze kleinere klassen kan over tijd gebeuren, het hoeft niet allemaal tegelijkertijd. De investering in kleinere klassen betaalt zichzelf ook terug. Zo zou een investering van €1,5 miljard voor kleinere klassen en betere begeleiding van startende leraren na verloop van tijd zorgen voor €3,5 miljard aan groei van de economie.⁵³

Met brede brugklassen zitten leerlingen van verschillende niveaus bij elkaar in de klas met dezelfde leraar. Deze leraar kan het beste het werk doen als die zelf de methode van lesgeven mag kiezen. Er zijn andere methodes mogelijk bij kleine klassen, waardoor er voor leraren meer kans is om de methode te kiezen die bij hen en hun klas past. Het is dus ook belangrijk om bij brede brugklassen kleine klassen aan te houden, omdat de methodes van lesgeven belangrijk zijn. Met te veel kinderen in één klas is het lastig om alle leerlingen de aandacht te geven die ze nodig hebben. Ook bij brede brugklassen is het dus erg belangrijk om de grootte van klassen op of onder de 21 leerlingen te houden. Zo wordt de werkdruk voor leraren niet meer te hoog en krijgen leerlingen de aandacht die zij nodig hebben.

⁵³ <https://www.aob.nl/nieuws/zeven-keer-het-nut-van-kleine-klassen/>

Met de lagere werkdruk van kleinere klassen is het vak leraar aantrekkelijker. Dit geldt zowel voor de mensen die al leraar zijn en dat willen blijven als voor de mensen die leraar willen worden. Dit past goed bij brede brugklassen, omdat ieder kind op passende wijze geholpen moet worden op hun eigen niveau. Ook komt het minder vaak voor dat leraren ziek worden van overwerken. Zo kunnen kleinere klassen zelfs helpen met het verkleinen van het lerarentekort.⁵⁴

Een ander resultaat van het verkleinen van klassen is dat leerlingen zich beter ontwikkelen op het gebied van lezen en rekenen. Uit onderzoeken blijkt dat een kleine klas invloed heeft op de toekomst van een leerling. Zo hebben de leerlingen bijvoorbeeld minder vaak problemen met criminaliteit en zijn er minder tienerzwangerschappen als zij een kleine klas hadden.⁵⁵

Brede brugklassen, kleine klassen en waardering voor leraren werken goed samen. Voor de beste uitkomst moeten deze veranderingen dan ook tegelijk ingevoerd worden.

⁵⁴ <https://www.ad.nl/binnenland/maak-klassen-kleiner-in-strijd-tegen-lerarentekort~abb1c38f/>

⁵⁵ <https://decorrespondent.nl/5882/waarom-kleine-klassen-beter-zijn/467342546-d19da3b5>

Hoofdstuk 4

Conclusie

Uit hoofdstuk 1 blijkt dat kansenongelijkheid in het onderwijs een groot probleem is in Nederland. Deze kansenongelijkheid heeft verschillende oorzaken. In hoofdstuk 2 wordt vervolgens de ideale situatie beschreven. DWARS weet dat brede brugklassen de kansenongelijkheid verkleint, zoals te lezen is in hoofdstuk 3. Per oorzaak van kansenongelijkheid kunnen brede brugklassen helpen bij het oplossen van dit probleem:

Niveaus: Basisscholen geven vaak een oneerlijk schooladvies, vanwege de achtergrond van de ouders. Daarnaast is het moeilijk om van niveau te veranderen op de middelbare school. De ideale situatie is dat elk kind gelijke kansen heeft en van niveau kan wisselen. Brede brugklassen zorgen ervoor dat de ideale situatie wordt bereikt, omdat ze zorgen voor een latere verdeling. Dit geeft leerlingen de kans om zich te ontwikkelen. Ook wordt het overstappen tussen niveaus normaal.

De situatie thuis: Als kinderen arme ouders hebben, als hun ouders gaan scheiden, of als de ouders niet betrokken zijn bij het onderwijs, presteren de kinderen gemiddeld slechter. In de ideale situatie heeft de situatie thuis geen slechte invloed op de schoolprestatie. Brede brugklassen hebben veel aandacht voor de leerlingen en hun situatie thuis, zo komen we dichterbij de ideale situatie.

Leraren: In het onderwijs is een tekort aan leraren. Dit versterkt de kansenongelijkheid. Basisschoolleraars worden minder betaald dan middelbare schoolleraars en tweedegraads leraren worden minder betaald dan eerstegraads leraren. In de ideale situatie zijn er genoeg leraren in het onderwijs en sluit het loon van een leraar goed aan bij het werk dat de leraar doet. Ook is er veel motivatie om een lerarenopleiding te volgen en hebben leraren plezier in hun vak. Brede brugklassen zorgen ervoor dat we dichterbij de ideale situatie komen, doordat ze het werk leuker maken en de werkdruk verlagen.

Geldzaken: De ouderbijdrage in het onderwijs blijft maar stijgen. Bij drie procent van de leerlingen spelen de schoolkosten een rol in de schoolkeuze. In de ideale situatie is er geen vrijwillige ouderbijdrage en speelt geld geen rol bij het kiezen van een school. De keuze voor een brede brugklas moet voor iedereen mogelijk zijn en het afschaffen van de ouderbijdrage helpt hierbij. Ook kan iedereen hierdoor naar een profielschool als ze dat willen.

Schaduwonderwijs: Schaduwonderwijs kan vaak alleen betaald worden door rijke ouders. Dit zorgt voor kansenongelijkheid. In de ideale situatie bestaat schaduwonderwijs niet, omdat het niet nodig is. Brede brugklassen zorgen ervoor dat we dichterbij de ideale situatie komen, omdat ze de prestatiedruk verminderen. Hierdoor is er minder behoefte aan schaduwonderwijs. Ook sluiten huiswerkbegeleiding en gratis bijles door school aan bij brede brugklassen.

Grootte van klassen: De grootte van de klassen in Nederland zorgt ervoor dat leerlingen minder goed leren. Dit komt doordat niet alle lesmethoden mogelijk zijn. In de ideale situatie heeft een klas maximaal 21 leerlingen, zodat er genoeg aandacht is voor alle leerlingen. Dit is ook fijn voor brede brugklassen. Leraren kunnen dan zelf de methode kiezen die het beste past bij hun leerlingen, omdat er meer mogelijkheden zijn. Kleinere klassen met leraren die gemotiveerd zijn, doordat ze leerlingen echt goed helpen, kunnen dan ook het lerarentekort verminderen.

Brede brugklassen zorgen ervoor dat kansenongelijkheid in het onderwijs minder wordt. Bovendien zorgen ze voor meer motivatie en betere prestaties, waardoor leerlingen het beste uit zichzelf halen. Daarom vindt DWARS dat er voor elke leerling een school met brede brugklassen in de buurt moet zijn en dat de overheid brede brugklassen actief moet aanmoedigen.

Afsluiting

Een grote groep mensen heeft meegewerkt aan dit stuk. Dit zijn de helden die dit hebben gedaan.

Schrijvers

Sem Grootsholten

Matthias Huising

Huub van der Meulen

Iris Vos

Onderzoekers

Annet van Berkel

Martijn de Boer

Merve Kurul

Susanna Tdlohreg

Pauline Thoomes

Eva Valk

Organisatie en Ondersteuning

Madhavi Gharbharan

Anne Jacobs

Soesha Sandker

Verder bedanken wij de onderwijscommissie van DWARS voor de input.